

L'ABC de les polítiques culturals en entorns rurals

Published by [Interacció](#) [1] on 30/05/2016 - 16:58 | Last modification: 05/02/2026 - 15:11

DEBAT 16

Jean Lafond-Grellety et M Laurent Mazurier | [Le Cadre territorial](#) [2]

Aquest manual escrit pels consultors Grellety i Mazurier, suposa la revisió del que ja van escriure l'any 2007, «[Les politiques culturelles en milieu rural. Méthodologies et bonnes pratiques](#) [3]» i descriu el món de les polítiques culturals (institucionals o no) en l'àmbit rural a França, n'identifica els principals actors -que amb la reforma administrativa del 2010 han augmentat- i n'analitza les metodologies de treball. L'obra pretén donar resposta a algunes de les preguntes que recurrentment se'ns presenten quan estudiem aquest camp: **Què són les polítiques culturals? Quina és la línia de demarcació que separa una intervenció cultural i una social en l'àmbit rural? Existeixen les polítiques culturals en entorns rurals? Si n'hi ha, quants tipus podem distingir? Què les diferencia de les urbanes? Com es poden adaptar les polítiques culturals a l'àmbit rural en un context on les comunicacions i el transport l'apropen més al fet urbà?**

Si la literatura francesa sobre polítiques culturals està tractant darrerament la seva acció als territoris rurals és perquè **tres tendències** l'han posada al centre del debat: **els canvis demogràfics**, entre els quals trobem l'arribada dels neorurals i les noves exigències en termes de serveis culturals; **la necessitat de donar valor, dinamitzar i fomentar la convivència als territoris** i l'**empenta** que ha donat la reforma territorial de 2010 a l'**acció cultural mancomunada**.

En «Les politiques culturelles en milieu rural», els autors volen facilitar la feina dels electes i els tècnics culturals dels petits municipis fent una síntesis molt completa en cinc parts.

La primera, "**L'electe rural i la cultura, perquè intervenir?**" delimita l'objecte d'estudi i el categoritza, abans de passar a descriure les **transformacions, tant endògenes** (els canvis en els estils de vida, les formes de consum o de l'economia) **com exògenes** (l'arribada de nous habitants després de molts anys de despoblament) **que afecten al món rural**. Aquests canvis suposen un repte per les administracions que poden aprofitar-los per impulsar polítiques d'acollida, com la de l'antiga regió de Limousin que augmentarà en un 10 % la seva població entre 2007 i 2040.

La cultura respon a una lògica d'oferta i per tant és imprescindible que els municipis disposin d'un veritable desenvolupament en termes culturals i que els poders públics exerceixin el lideratge estratègic en aquest àmbit. Per això són tan necessàries els serveis culturals mínims, ja sigui una biblioteca, una escola de música o un centre d'art, per incentivar el consum cultural i la creació. **Els electes tenen dues opcions** en relació a la definició del projecte cultural local: **poden repartir el pressupost per acontentar als diferents actors socials o poden organitzar una reflexió al voltant del lloc que ha de tenir la cultura en un projecte de més abast pel desenvolupament local**.

La segona part del manual "**Els territoris de la cultura: ajuntaments i especialment comunitats d'ajuntaments**" analitza el ric panorama territorial francès. Comença amb una breu anàlisi de **la reforma territorial del 2010** que ha implicat l'eliminació d'algunes intercomunalitats de menys de 5.000 habitants[1] i que

ha posat molt difícil l'acció cultural individual dels municipis o petites comunitats en aquestes zones, **obligant als responsables polítics a fer ús de la cooperació interadministrativa per poder executar polítiques culturals més ambicioses. Les intercomunitats a més de permetre projectes més potents i transterritorials, donen solució a problemes tradicionals en la prestació de serveis culturals públics**, com el fet de que **els usuaris d'un servei no fossin els mateixos que els que el financen, o la desincentivació que pateixen els petits municipis que se situen als voltants de municipis mitjans amb una forta oferta cultural.**

Els autors destaquen dos **exemples de bones pràctiques** d'intercomunitats: El [Centre social i cultural de Naucellois](#) [4] (Aveyron) i el [Centre cultural de Bief](#) [5] a Ambert (7.309 hab.). El primer, constituït l'any 2005 per la comunitat d'ajuntaments de Naucellois (5.272 hab.), té un fort component social, treballa en projectes d'integració, se centra en el públic infantil i familiar i acull a escriptors i companyies de teatre en residència, construint vincles entre els artistes i la població i el territori. A Ambert, el centre cultural de Bief va néixer després de que un estudi sobre la cultura al municipi detectés que la vila es quedava petita per poder impulsar projectes culturals amb viabilitat i capacitat d'impacte real. L'associació entre sis comunitats de comuns ha permès que el centre hagi desenvolupat un projecte de difusió artística i mediació cultural més ambiciós i que arriba a un públic molt més gran.

La tercera part del manual, presenta i desenvolupa la figura dels **"Pays"**, creada a finals dels anys 90[2] i que es defineix com "com un espai de reflexió i d'elaboració d'un projecte de desenvolupament comú" que es crea a iniciativa dels ajuntaments o els ens públics de cooperació intermunicipal i ha de presentar una "cohesió geogràfica, cultural, econòmica o social, a l'escala d'un projecte de vida o d'ocupació". Alguns especialistes (Auby, 2011) havien anunciat la mort dels "pays" després de la recent reforma territorial de 2010 però els autors consideren que aquesta és una entitat totalment compatible amb les altres formes de cooperació interadministrativa i les administracions de segon nivell i fonamental en l'acompanyament d'aquestes en la construcció d'un projecte de desenvolupament cultural.

Destaquen alguns casos paradigmàtics: **"El pays de Lafayette"** és un exemple eloqüent de la necessitat d'aquestes entitats a les zones rurals, però alhora també de que la seva existència no assegura res, i que cal acompanyar-lo d'un projecte i coordinar a tots els actors implicats; **"Le pays du vignoble nantais"** és un exemple ben diferent. Arriba a una població força més gran (120.000 habitants) i disposa d'una àmplia gama d'equipaments i una vasta oferta cultural, però la dispersió de la oferta i els equipaments provoca la manca d'un fil conductor, d'un relat comú i un tret identificatiu propi. Aquest fet ha obert el debat sobre la possible fusió de les intercomunitats que el componen per tal d'armonitzar el pays. **"Le pays de Mauges"**, a l'est de la Bretanya, ha aconseguit convertir-se en un veritable operador cultural per una població d'uns 127.000 habitants. La creació d'economies d'escala ha permès als municipis del territori beneficiar-se d'una oferta cultural que d'altra banda no els hagués estat possible contractar.

La quarta part del llibre és una **"guia metodològica pels responsables institucionals que respon a la qüestió com construir una reflexió col·lectiva en favor de la cultura?"** El primer pas és **conèixer als diferents agents culturals del territori**, les associacions i els actors individuals, però també els seus valors patrimonials –coneguts o ocults– i **establir plataformes de diàleg** entre ells i els poders públics. El segon pas és la **creació d'un projecte global** pel territori, ja sigui el projecte d'un municipi o una comarca (comunitat d'ajuntaments a França) que coordini l'àmbit cultural amb l'econòmic, faci una mirada sociològica sobre el territori en qüestió i tingui en compte els canvis demogràfics que s'estan donant i es plantegi les perspectives d'acollida de poblacions novingudes. **Una reflexió sobre els públics és indispensable** per construir un nou projecte cultural en un territori. Cal saber que vol el públic actual i també cal tenir clar quin públic nou busquem amb les nostres propostes culturals. El quart eix sobre el que ha de desenvolupar-se un projecte cultural és el de la **professionalització**. Sense professionals, els càrrecs públics no podran consolidar projectes culturals estables. Ells seran fonamentals per desenvolupar els projectes, assessorar als càrrecs electes, establir relacions amb el teixit associatiu, aportar expertesa en la creació de continguts i posar en marxa la difusió i la mediació. Entre els perfils bàsics necessaris s'hi troben els agents de desenvolupament, els animadors o els artistes. El cinquè eix és **la relació amb les altres administracions**, que en cas francès presenta un mapa força complicat a regions, departaments o l'Estat: agències, missions departamentals, associacions, centres regionals, fons regionals. És fonamental pel projecte cultural d'un petit municipi saber trobar sinèrgies en aquestes xarxes regionals. El sisè eix, **l'aportació d'un/a consultor/a extern** està molt vinculat al quart i és fonamental per poder definir metodologies de treball i construir projectes complexos des de una posició externa i més independent. El setè i darrer eix és l'avaluació dels projectes. Els autors presenten una sèrie de **criteris per ajudar als electes a decidir** quines propostes els interessin més.

Criteri	Subcriteri			
Qualitat de la línia artística	Professionalització	Acompanyament per les estructures de recursos	Amplitud de la difusió	Transversalitat dels camps artístics
Víncles durant l'any amb la població	Fora de temporada	Dates assenyalades	Mobilització anual de voluntaris	Associació anual amb els actors socials o educatius
Originalitat del projecte	Projecte únic al seu camp artístic	Xarxa amb projectes similars		originalitat dels modes de difusió
Contribució a l'atractiu del territori	Promoció fora del territori	Públic de fora del territori	Projecte únic a escala departamental o regional	Suport de les comunitats de proximitat
Disposició cap als nous públics	Partenariat educatiu o social	Acol·lida d'artistes en residència	Política tarifària	Avaluació sobre la durada de la política de públics
Valorització del treball dels artistes	Professionalització	Acompanyament per les estructures de recursos	Crida als artistes locals	Moment de trobada amb els artistes locals
Diversitat dels recursos	20 % de recursos propis	Existència de taquilla	suport d'altres col·lectius	Mecenatge
Coherència de les despeses	Coherència de despeses artístiques / altres despeses			

El manual es tanca amb la cinquena part, l'aproximació sectorial, que aporta molta informació pràctica sobre les possibilitats dels regidors i tècnics de cultura en els àmbits de biblioteques, les arts plàstiques, els espectacles en viu, el patrimoni, l'ensenyament musical i els festivals.

Les biblioteques són els equipaments més bàsics de la política cultural als petits municipis, i tenen una importància cabdal en la democratització de l'accés a la cultura, **però quant costa mantenir una biblioteca?** O, si sóc el regidor d'un poble de 3.500 habitants, quin tipus de centre puc construir? Els autors, seguint aquesta aproximació pràctica que impregna tota la guia, aporten molta informació pels electes i tècnics, com ara el pressupost per adquisicions dels diferents tipus de biblioteca, les dimensions dels equipaments, o les hores de dedicació del personal.

Que fer en l'àmbit de les arts plàstiques a pobles petits? Els autors ho tenen clar: **posar un professional al capdavant i potenciar la funció mediatra** del centre d'art per tal de potenciar la seva contribució al desenvolupament de la cultura local. La comunitat d'ajuntaments de la Vall d'Albret mostra quin és el camí. I quant costa això? Doncs depèn. A **Thiers** (12.045 habitants) [La Creux de l'enfer](#) [6] té un pressupost de 300.000 € i a Meymac (2.625 habitants) el seu [centre d'art contemporani](#) [7] costa uns 200.000 € anuals. Altres exemples reeixits són els que deriven de la col·laboració entre agents: **Le Chateau de Taurines**, a Centrès, un micropoble de 549 habitants ha estat restaurat per una associació local i **Les Abattoris de Toulouse** (el museu d'art contemporani de la localitat) assumeix la programació expositiva.

La pràctica més freqüent d'un ajuntament respecte als **espectacles en viu** és la seva difusió, però força ens locals també donen ajuts a companyies o promotors o impulsen, en solitari o donant suport la construcció d'equipaments com ara sales de festa, multifuncionals o teatres. **L'error més gran en aquest camp és creure que "l'equipament fa la política".** Sense un **càlcul previ de cost funcional, i sense una programació realista i un pla de difusió i màrqueting**, un projecte com aquest està abocat al **fracàs**. Però no tots els espectacles en viu han de ser cars o de "primera divisió". Els municipis petits, que no poden permetre's els elevats costos dels equipaments i que a més a més pateixen les dificultats de ser perifèrics, tenen moltes altres possibilitats. Poden per exemple aprofitar esdeveniments com ara les festes populars, les infantils o el dia de la música per impulsar accions al carrer, o programar a espais privats. **Només cal tenir una mica d'imaginació i utilitzar un dels majors recursos dels que disposen les petites comunitats, el voluntarisme dels seus membres.**

Els espais rurals sempre han acollit artistes, però en els darrers 25 anys, els pobles petits han vist com s'institucionalitzava aquesta relació entre l'art i la natura amb la creació de residències, ja fossin puntuals o permanents. En l'àmbit de les arts escèniques les experiències reeixides són nombroses.

Una altra de les possibilitats d'un responsable cultural rural és la **creació d'una escola de música, però quan costa això?** Sense tenir en compte les despeses de lloguer o les inversions, una escola amb 150 o 200 alumnes, 30 classes a l'any i 4 o 5 instruments costa uns **50.000 € anuals**. L'àmbit dels petits municipis poder no és el més indicat per un projecte com aquest, i els autors recomanen que siguin instàncies més grans (les comunitats d'ajuntaments o les intercomunitats per exemple) les que les impulsin.

Finalment, els autors són força **crítics respecte a la contribució dels festivals al desenvolupament cultural dels petits municipis**. Perquè? Perquè són **esdeveniments puntuals, sovint desconnectats del context local**, perquè normalment els festivals no s'enriqueixen amb una política de mediació, d'acompanyament de públics, on un pot realment parlar d'animació cultural i perquè el públic dels festivals, tradicionalment celebrats en període estival, és particular. **Els festivals poden ser molt útils en termes turístics o per donar visibilitat al territori**, però si es vol que estructurin culturalment el municipi han de vincles amb altres projectes locals, **crear condicions de transversalitat o voler formar nous públics**.

L'obra, que alguns consideraran poder massa tècnica, o racional, pretén desmuntar algunes creences força esteses com el caràcter prosaïc de la cultura. Cal, segons els autors, perdre-li la por a la política cultural en l'àmbit rural, desmitificar-la o dessacralitzar-la i prendre certa distància. La cultura, com tants altres, és un sector professional, amb un munt d'agents que construeixen projectes, els executen i els avaluen, per aprendre dels errors i continuar millorant. El missatge que es transmet durant tota l'obra és **el de que la cultura no és** (ni ha de ser) **un sector separat de la resta, un xiringuito, sinó la part d'un tot**, coherent amb un projecte de desenvolupament econòmic, social, mediambiental del territori.

Podeu consultar aquest [llibre](#) [8] al [Centre d'Informació i Documentació](#) [9]

Jean Lafond Grellety és el creador i líder de la consultora Objectif Patrimoine. Ha desenvolupat competències específiques i una metodologia d'intervenció per elaborar projectes culturals territorials, especialment en el marc de les intercomunalitats, ens supramunicipals que permeten als municipis agrupar-se al si d'un altre ens públic –tipus mancomunitat de municipis–, facilitant així la seva col·laboració mútua.

Laurent Mazurier és consultor associat a Objectif Patrimoine, i ha participat a nombrosos projectes de desenvolupament cultural per tot França, tractant especialment temes de concertació i mobilització dels recursos locals.

[1] Els municipis de més de 5.000 habitants poden tenir una biblioteca professional, i els de menys de 2.000 una vinculada al món associatiu.

[2] Estat francès. *Loi n°95-115 du 4 février 1995* i Estat francès. *Loi n° 99-533 du 25 juin 1999*.

[Inicieu sessió](#) [10] o [registreu-vos](#) [11] per a enviar comentaris

Tags: desenvolupament territorial

- [12]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/CIDOC/blogs/2016/abc-politiques-culturals-entorns-rurals>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <http://www.territorial.fr>

- [3] http://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=43420&query_desc=kw%2Cwrdl%3A%20politiques%20culturelles%20en%20milieu%20rural
- [4] <http://www.naucellois.com/presentation-104.html>
- [5] <http://www.lebief.org/>
- [6] <http://www.creuxdelenfer.net/>
- [7] <http://www.centre-art-contemporain-meymac.com/>
- [8] <http://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=45392>
- [9] <http://www.diba.cat/web/cerc/cidoc>
- [10] <http://interaccio.diba.cat/>
- [11] <http://interaccio.diba.cat/form/alta-comunitat>
- [12] <https://interaccio.diba.cat/node/6642>